

години на XX век във връзка с развитието на идеологията на индигенизма⁴ и постепенно заменя битуващото дотогава название "indios". От 50-те години на XX век то е в официална употреба във всички страни.

В миналото (до началото на 90-те години на XX век) повечето страни са прилагали различни критерии по обсъждания предмет - външни белези, език, територия и пр. Днес се залага предимно на самосъзнанието за принадлежност към определен етнос, като в отделни страни не се изключват и другите критерии.

В Мексико, което е родината на индигенизма и където най-последователно се прилагат неговите принципи, при всички преброявания на населението от 1895 до 2000 г. основен критерий е езикът. Тук се задава въпрос за способността да се говори на местни (индиански) езици, какъв език се говори, а също дали се знае официалният език на страната - испански. До 1921 г. тези въпроси се отнасят за цялото население, а от 1930 г. - само за населението на възраст 5 и повече години. През 1921 г. за първи път се задава пряк въпрос за расова принадлежност към една от следните три основни групи: чисти индианци (Indígena Pura); индианци, смесени с бели (Indígena Mezclada con Blanca), бели (Blanca) и чужденци без определяне на расата (Schmal, 2004)⁵. През 2000 г. в основната преброителна карта (Cuestionario básico) има само въпрос за езика (№ 9). Освен това има извадка от 10% от жилищата с включване на допълнителни въпроси към лицата в тях. В преброителната карта на извадката (Cuestionario ampliado) се задава пряк въпрос за принадлежността на лицата на 5 и повече години към индиански етнически групи. Отговаря се само с "да" или "не", без да се уточнява названието на етническата група. Въпросите за езика и етническата група са много раздалечени - съответно № 12 и № 20.

В Гватемала при всички преброявания се задава въпрос за принадлежност към двете основни части на населението - индианска и неиндианска. Най-пълно обсъжданият предмет е изяснен през 2002 г. В преброителната карта има пряк въпрос за принадлежност към индианската група, за

⁴ Индигенизмът възниква в Мексико след Мексиканската революция от 1911-1917 г. Като родоначалник на доктрината се смята ученият етнограф Мануел Гамно (1883-1960). Неговата теза за решаване на индианския проблем се състои накратко в следното: първо, да се интензифицира процесът на смесване на индианците с представителите на другите раси и второ, да се даде единен език на страната (разбирай испански). Иденте на индигенизма са популярни и в други страни със значително индианско население (Перу, Еквадор и др.). Провеждането на подобна политика не може да се каже, че не дава резултати. Същевременно са налице факти, че се засилва и съпротивата срещу тази политика.

⁵ Данните сочат, че 88.5% от населението има индиански корени - 29.2% са чисти индианци и 59.3% са смесени с бели. Но съдейки по мексиканските "сапунени" сериали, в тази страна би трябвало да живеят само представители на третата група.